

Biuletyn Polonistyczny

07.10.2019

Uniwersytet

Uniwersytet Wileński

Miejscowość: Vilnius

Adres: Universiteto g. 3., LT-01513 Vilnius

Telefon: +370 5 268 7000

Na murze Obserwatorium Uniwersytetu Wileńskiego widnieje napis *Hinc itur ad astra* – „stąd się idzie do gwiazd”.

Uniwersytet został założony w XVI w. wraz z szerzeniem się idei renesansu, reformacji i reformy katolickiej. Uważany jest za jeden z najstarszych w Europie Środkowo-Wschodniej.

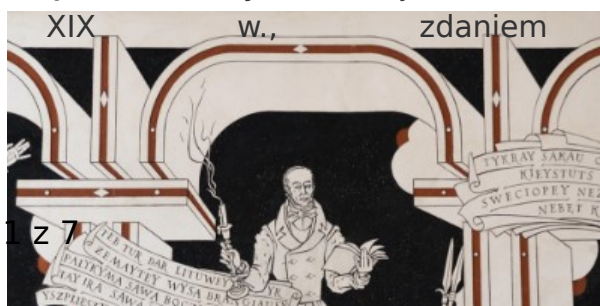

Istnieje jeszcze inny aspekt historycznego znaczenia dawnego uniwersytetu. Od XIV w. najbardziej wysuniętym na wschód uniwersytetem w Europie był przez dwa stulecia Uniwersytet Krakowski, a w XVI wieku rolę tę przejęło Wilno, którego wpływy wykraczały poza granice zarówno etnicznej Litwy, jak i wieloetnicznego i wielowyznaniowego WKL, promieniując światłem nauki na region Europy Środkowo-Wschodniej. Niektóre zjawiska

uniwersytetu jezuickiego były znaczące i miały wpływ na całą katolicką barokową i nawet niebarokową Europę – poezja Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, logika Marcina Śmigleckiego, szkoły retoryki i teologii.

Epoka dawnego Uniwersytetu Wileńskiego

Uniwersytet Wileński konsekwentnie przeszedł od baroku do oświecenia. Procesu tego w zasadzie nie zakłóciło nawet dołączenie Litwy do Rosji w 1795 r. Uniwersytet z początku XIX w., zdaniem wielu współczesnych tej epoki, dorównywał najbardziej postępowym

uniwersytetom w Europie. I to nie tylko na poziomie szkół naukowych i studiów, ale także wpływu na społeczeństwo – uniwersytet wykształcił pioniera litewskiego odrodzenia narodowego Szymona Dowkonta (lit. Simonas Daukantas), a także pochodzących z WKL poetów na skalę europejską, którzy stali się koryfeuszami i prorokami polskiej kultury nowożytnej – Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego. Wszyscy oni byli świadkami nie tylko apogeum rozwoju uczelni, ale także tragedii, jaka miała wówczas miejsce – w 1832 r., po stłumieniu powstania Polski i Litwy, Rosja zamknęła uczelnię. Tak zakończyła się epoka historii, którą można nazwać epoką dawnego Uniwersytetu Wileńskiego.

Współczesny Uniwersytet

Nowy etap w historii uczelni rozpoczął się w 1990 r. Litwa odzyskała Niepodległość, a uniwersytet odzyskał autonomię. Napis *Hinc itur ad astra* symbolizował ówczesne marzenia i aspiracje akademickie. W czasach odzyskanej

Niepodległości taką symboliczną funkcję pełni zapewne nowoczesne Centrum Nauk Fizycznych i Technologicznych w dzielnicy Saulėtekis, które prowadzi badania w zakresie technologii laserowych i świetlnych, substancji organicznych, chemii i nanotechnologii półprzewodnikowej. Na elewacjach tego budynku nic nie jest napisane, ale cele i ambicje współczesnego uniwersytetu symbolizują sześciokątne okna – tam, gdzie zwykłe oko najprawdopodobniej zobaczy fragmenty plastra miodu, oko specjalisty dostrzeże prawdziwy symbol – układ krystalograficzny grafenu, jeden z najmocniejszych materiałów, wytworzonych

na początku XIX wieku.

Od gwiazd do bakterii

Nauki fizyczne i przyrodnicze są obecnie ważnym kierunkiem uczelni. Nowe hasło – nieco ironicznie – mogłoby brzmieć „stąd się zmierza do bakterii”. Ale osiągnięcia wcale nie są ironiczne: wykonywane są badania nad strukturami bakterii, wirusów, cząsteczek i DNA zyskały światowe uznanie, publikowane są informacje o odkryciu unikalnych, dotychczas nieznanych w przyrodzie cząsteczek sygnałowych i o białku, które można wykorzystać do precyzyjnej edycji DNA w celu specyficznej modyfikacji genomu, wśród kandydatów do Nagrody Nobla wymieniono profesora Virginijusa Šikšnysa. Nowoczesne Centrum Nauk Fizycznych i Technologicznych. Z pewnością konkurowałoby ze swoim sąsiadem o status współczesnego symbolu uniwersytetu – kompleks zaprojektowano jako budynki w kształcie sześciianu, z zewnątrz przypominającym strukturę komórkową.

Uniwersyteckie DNA

Po odzyskaniu Niepodległości uczelnia musi nieustannie lawirować między globalną konkurencją a lokalnymi potrzebami państwa, jednocześnie dokonując niełatwego wyboru między rolą kogoś, kto technokratycznie zaspokaja potrzeby rynku a rolą klasycznego edukatora człowieka. O sile współczesnego Uniwersytetu Wileńskiego i jego dążeniu do bycia grafenem akademickim przesądza nie tylko jego misja historyczna, ale także różne oceny formalne. Symbolizuje to jednak dwa najważniejsze dziś nici tożsamości Uniwersytetu Wileńskiego, splecione niczym spirala DNA – jego ogromne dążenie do dostosowania się do potrzeb i mód szybko zmieniającego się świata, a jednocześnie tradycję, która przetrwała od czasu jego założenia. Pierwsza nić to przedstawiciele nauk technicznych i przyrodniczych, którzy zamienili XVII-wiecznych logików (albo z nich wyrosli?). Druga – ci sami XVII-wieczni poeci, nawet jeśli w czasach (post)modernistycznych częściej nazywani są humanistami. Tak więc, podczas gdy uniwersytet cieszy się z premii za badania DNA, własne DNA uniwersytetu nie zmieniło się od czasu jego założenia.

Alfredas Bumblauskas, Tomas Vaiseta

Źródło: <https://www.vu.lt/apiemus/istorija>

Tłumaczyła **Karolina Słotwińska**, studentka studiów magisterskich Uniwersytetu Wileńskiego, uczestniczka projektu „Geopolonistyka – wirtualny most pomiędzy kulturami”.

Najważniejsze daty dotyczące Uniwersytetu Wileńskiego (Kalendarium)

1569 - Z inicjatywy biskupa wileńskiego Waleriana Protasewicza na Litwę przybywają ojcowie jezuici i w 1570 r. zakładają kolegium jezuickie w Wilnie.

1579 - 1 kwietnia król Polski i wielki książę litewski Stefan Batory wydaje przywilej na otwarcie Akademii Wileńskiej, a 30 października papież Grzegorz XIII wydaje bullę, zatwierdzającą przekształcenie kolegium wileńskiego w uniwersytet. Oficjalna nazwa uniwersytetu to *Academia et Universitas Vilnensis Societatis Jesu* (Akademia i Uniwersytet Wileński Towarzystwa Jezusowego).

1773 - Towarzystwo Jezusowe zostaje rozwiązane, a uniwersytet zostaje przejęty przez państwo i utworzoną przez nie instytucję oświatową – Komisję Edukacji Narodowej.

1781 - Uniwersytet Wileński zostaje przemianowany na Szkołę Główną Wielkiego Księstwa Litewskiego - *Schola Princeps Magni Ducatus Lithuaniae*. Uniwersytet wraz z całym państwem wchodzi w epokę reform, która zostaje przerwana przez ostatni rozbiór państwa polsko-litewskiego.

1795 - WKL zostaje przyłączone do Imperium Rosyjskiego, Uniwersytet Wileński zostaje nazwany Szkołą Główną Wileńską (1797).

1803 – Rosja przeprowadza reformę oświaty i szkolnictwa wyższego. Uniwersytet Wileński otrzymuje statut, który staje się wzorem dla innych uniwersytetów Imperium Rosyjskiego, i zostaje nazwany Cesarskim Uniwersytetem Wileńskim (*Vilenskij imperatorskij universitet – Imperatoria Universitas Vilnensis*).

1832 – po stłumieniu Powstania Listopadowego władze Imperium Rosyjskiego zamykają Uniwersytet.

1918 – po I wojnie światowej i upadku Imperium Rosyjskiego władze tworzących się państw Polski i Litwy próbują odrodzić uniwersytet w Wilnie. 5 grudnia Rada Litewska (Taryba) przyjmuje statut Uniwersytetu Wileńskiego.

1919 – Polakom po zajęciu Wilna udaje się odrodzić uniwersytet. Przybiera on nazwę Uniwersytetu Stefana Batoiego.

1922 – w tymczasowej stolicy Litwy, Kownie, zostaje założony Uniwersytet Litewski, który w 1930 r. zostaje nazwany Uniwersytetem Witolda Wielkiego (*Universitas Vitoldi Magni*).

1939 – Wilno wraca do Litwy, kończy się polski okres rozwoju uniwersytetu – do Wilna przeprowadza się litewski uniwersytet, nazwany po prostu Uniwersytetem Wileńskim.

1940 – po pierwszej okupacji sowieckiej Uniwersytet Wileński zostaje zsovietyzowany.

1941 – Uniwersytet Wileński staje się litewskim, ale już w warunkach okupacji nazistowskiej, a w 1943 r. zostaje zamknięty.

1944 – po drugiej okupacji sowieckiej Uniwersytet Wileński zostaje odrodzony przez sowieckie władze i nazwany Wileńskim Uniwersytetem Państwowym.

1955 – Uniwersytet Wileński zostaje nazwany imieniem Vincasa Kapsukas – człowieka, który nie miał żadnych zasług ani dla uniwersytetu, ani dla Litwy. Świętując jubileusz 400-lecia, uniwersytet posiada najdłuższą nazwę za cały okres istnienia – Wileński Państwowy Uniwersytet Orderów Czerwonego Sztandaru Pracy i Przyjaźni Narodów imienia Vincasa Kapsukas.

1990 – po odrodzeniu niepodległości Litwy uniwersytet odzyskuje autonomię i nazwę – Uniwersytet Wileński.

Źródło: <https://www.vu.lt/apiemus/istorija>

Tłumaczyła **Elżbieta Łuczyńska**, studentka studiów pedagogicznych (specjalizacja - język polski i angielski) Uniwersytetu Wileńskiego, uczestniczka projektu „Geopolonistyka – wirtualny most pomiędzy kulturami”.

Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego jest biblioteką akademicką o znaczeniu narodowym, która została założona w 1570 roku w Wilnie. W najstarszej w krajach bałtyckich bibliotece akademickiej jest przechowywanych ponad 5 mln dokumentów, zarejestrowanych ok. 45 tys. czytelników, jest zatrudnionych ponad 200 pracowników. Biblioteka składa się z Biblioteki Głównej, Centrum Komunikacji i Informacji Naukowej (CKIN) oraz bibliotek wydziałowych i centrów. Biblioteka Główna nadal działa w autentycznych XVI-wiecznych budynkach, harmonijnie wplatających się w zespół architektoniczny wileńskiej Starówki. CKIN to nowoczesna część biblioteki, znajdująca się w wileńskiej dzielnicy Saulėtekis, wyposażona w najnowocześniejsze technologie i zapewniająca możliwość nauki i pracy 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Misją Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego jest świadczenie wysokiej jakości usług informacyjnych, przy pełnym zaspokojeniu potrzeb studentów, profesorów i naukowców, uczestniczenie w inicjatywach otwartej nauki oraz udostępnianie społeczeństwu bogatego dziedzictwa naukowego i kulturowego. Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego jest otwarta, nowoczesna i dynamiczna, a imponujące przestrzenie zapewniają doskonałe warunki do pracy indywidualnej i grupowej lub po prostu do odpoczynku z książką.

Historia Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego

Biblioteka została założona w 1570 roku przez jezuitów, którzy przyjechali na zaproszenie biskupa Waleriana Protasiewicza. W 1579 po przekształceniu Wileńskiego Kolegium Jezuitów w Uniwersytet Wileński biblioteka stała się

biblioteką uniwersytecką. Podstawą biblioteki był księgozbiór króla Zygmunta Augusta i biskupa sufragana wileńskiego Jerzego Albina (Jurgisa Albinasa). Później duże księgozbiory przekazali do biblioteki inni hierarchowie katoliccy, świeccy i szlachta. W ciągu 200 lat uczelni pod kierownictwem jezuitów zasób biblioteki wzrósł od 4,5 tys. do 11 tys. tomów (1773). Jednak w wiekach XVII-XVIII biblioteka była

również wielokrotnie spustoszana przez wojny, pożary i grabieże.

W 1773 r. po kasacji zakonu jezuitów Uniwersytet Wileński został przejęty przez Komisję Edukacji Narodowej, kierunki badań zaczęły się zmieniać, a zbiory biblioteczne uzupełniono o książki z zakresu nauk przyrodniczych i medycyny.

Po trzecim rozbiórce Rzeczypospolitej Obojga Narodów Litwa stała się częścią Imperium Rosyjskiego. Od 1815 r. czytelnicy mogli wypożyczać książki i czytać je w domu. Biblioteka została przeniesiona do obecnej Sali Małej, urządzone tam

Biuletyn Polonistyczny

czytelnię z 90 miejscami dla czytelników, uruchomiono alfabetyczny katalog kartkowy, a następnie indeksowy.

1 maja 1832 r. - na rozkaz cara Mikołaja I zamknięto Uniwersytet Wileński. Duża część zbiorów biblioteki została wywieziona z Wilna i przekazana różnym instytucjom naukowym w carskiej Rosji. W 1856 r. w pomieszczeniach biblioteki zaczęło działać Muzeum Starożytności Komisji Archeologicznej, w którym znajdował się tzw. Gabinet Czytelniczy. W 1865 r. Muzeum Starożytności i Gabinet Czytelniczy zostały przekształcone w Wileńską Bibliotekę Publiczną i Muzeum.

W 1919 r. Wilno zostało przyłączone do Polski. Uniwersytet Wileński zostaje reaktywowany jako Uniwersytet Stefana Batorego i działa do 1939 roku. W 1939 r. Litwa odzyskała Wilno, ale wybuch II wojny światowej ponownie przerwał pracę biblioteki. Po wojnie uniwersytet i biblioteka wymagały pilnego remontu. Bibliotece udało się odzyskać około 13 tys. cennych publikacji, które w różnych okresach zostały wywiezione.

W 1968 r. powstał Wydział Restauracji, a w 1969 r. Gabinet Graficzny.

Po odzyskaniu niepodległości modernizacja biblioteki stała się przedmiotem szczególnej uwagi. Od 1993 r. biblioteka prowadzi elektroniczny katalog. Od 2000 r. we współpracy z innymi litewskimi bibliotekami rozpoczęto prenumeratę baz danych, a Biblioteka Główna

Uniwersytetu Wileńskiego zaczęła tworzyć bibliotekę multimedialną.

W 2013 r. w Dolinie Technologicznej Saulėtekis został otwarty nowoczesny budynek biblioteki – Centrum Komunikacji i Informacji Naukowej.

Źródło: <https://biblioteka.vu.lt/apie>

Tłumaczyła **Elżbieta Julita Titaniec**, studentka polonistyki Uniwersytetu Wileńskiego, uczestniczka projektu „Geopolonistyka - wirtualny most pomiędzy kulturami”.

**Tłumaczeń
dokonano w ramach**

**projektu „Geopolonistyka - wirtualny most pomiędzy kulturami”,
finansowanego przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej (program
"Promocja języka polskiego").**

#Geopolonistyka

#GeopolonistycznyMost

Słowa kluczowe: Uniwersytet Wileński, GeopolonistycznyMost